Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 126 — ՇԱԲԱԹ 2 ՅՈՒՆԻՍ 1884 (Ն. Տ.) 14 ՅՈՒՆԻՍ — 20 ՇԱՊԱՆ 1301

ԳԱՅՄԱՆԸ
Ցանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դրուշ, երկու անգամի համար 2 դրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ տարկուելիք կը լայ։
Օրագրոյս վճարելու նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել
«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»
ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ· Ղալաթիա, Ներսուանիկեան խան։
Իսկ գումարները հետուելու հասցէն։
{Մնայ} درعلیه ده غلطه ده خانه‌سی نورادونکیان
غزه‌سی اداره‌سنه

40 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ	Համար	Տարեկան	դահեկան	արծաթ 200
»	»	Վեցամսեայ	»	» 100
»	»	Եռամսեայ	»	» 50
»	»	Ամսեկան	»	» 20
»	»	Հատով	»	» 1
Գաւառաց	Համար	Տարեկան	»	» 240
»	»	Վեցամսեայ	»	» 120
»	»	Եռամսեայ	»	» 60
Ռուսաց	Եվրոպիոյ	Տարեկան	Ռուբլի	 56
»	»	Վեցամսեայ	»	 28

Դուրս ղրկուած լրագրոց համար ամսական ծախք խմբագրութեան վրայ է։

40 ՓԱՐԱ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՇԱԲԱԹ 2 ՅՈՒՆԻՍ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթն որ այսօր կը վերջանայ՝ կարեւոր դէպքեր չներկայեց ազգային շրջանակի մէջ։ Կաթողիկոսական խնդիրը կը մնայ դրեթէ նոյն վիճակի մէջ, յորում զայն թողուցինք անցեալ շաբաթ օր։ Ռուսական դեսպանատան և Ս. Պատրիարք Հոր միջեւ բանակցութիւնք կը շարունակին միւնոյն խնդրոյ վրայ, զորս մեր նախորդ Շաբաթական Տեսութեամբ տիւատակեցինք։ Բեդրսպուրգէն նոր լուր մը չէ առնուած, ուստի անհիմն կամ կանխահաս են կարգ մը զրոյցներ որք շաբթուս մէջ պտտեցան և լրագրաց ոմանց մէջ արձագանգ գտան, վերաբերմամբ Կաթողիկոսական խնդրոյ ստանալիք ելից։ Մեզ ուրիշ բան չի մնար ուրեմն, բայց եթէ սպասել այժմեան բանակցութեանց վախճանին, որ առաջիկայ շաբթու մէջ անշուշտ պիտի յայտնուի։ Ուստի, մեր ընթերցողներէն զիտի խնդրենք մի քանի օր ևս համբերութիւն ունենալ, և ներողամիտ լինել եթէ տակաւին չենք կրնար լրջորդածութեանց նիւթ ընել խնդիր մը, որ այսչափ փափուկ վիճակի մէջ կը գտնուի։

Մեր այս աւուր թուով կը սկսինք հրատարակել մեր Կաւկասեան յատուկ Թղթակցին կարգ մը նամակները, զորս գրած է՝ Կաւկասոյ և Ղարաբաղու Նահանգաց շատ մը կողմերը պտտելէ և Կաթողիկոսական ընտրութեան գործողութեանց ներկայ գտնուելէ յետոյ։ Թղթակիցն ինք ևս քիչ օրէն Կ. Պոլիս կը վերադառնայ Տիպիսէն, ուր է այժմ, և իր հաւաքած մանրամասն ծանօթութիւններնու դիտողութեանց արդիւնքն հետզհետէ հրատարակութեան պիտի տայ մեր սիւնակաց մէջ։

* * *

Ազգային Վարչութեան Քաղաքական ժողովն յանձն առաւ տարի մը մը ևս ծառայել Ազգին, ըստ առաջարկութեան երեսփոխանական ժողովոյ։ Գոհ ենք որ Քաղաքական ժողովն երկար ժամանակ չզբաղեցուց Ազգն իւր հրաժարականի խնդրով, և անձնուիրութեան նոր փորձ մը տուաւ։ Կը յուսանք թէ պիտի յաջողի իւր պակասները լրացնել, և նոր ուռանդեամբ պիտի զբաղի ազգային առկախ խնդիրներով զբաղիլ։ Գաւառացոց իր վերաբերի ընտրել և բերել տալ իրենց յաբմարագոյն գտած Առաջնորդներն։ Անուրանալի է թէ Ազգն այս նկատմամբ ծայրայեղ պարագայի մէջ մէջ կը գտնուի այժմ, և եթէ Վարչութիւնն իմաստութեամբ իր օրէն դնէ իւր խնդրած արտօնութիւնն, օգուտ կրնայ ծագիլ։ Բայց Ազգային ժողովն, այդպիսի արտօնութիւն մը տալով, անշուշտ խնամ պիտի տանի ինչ ինչ պայմաններով զայն չզբաղատելու, որպէս զի ապագայ Վարչութիւնք զեղծման չառնին՝ բացառապէս ծայրայեղ պարագայներու համար որոշուած առժամանակեայ կարգադրութիւն մը, և այնպէս պատճառ չլինին գաւառաց և Կեդրոնին միջեւ աւելի մեծ դժուարութեանց յարուցման, քան այն դժուարութիւններ որոց կ'ուզուի դարման տանիլ։

* * *

Շաբթուս քաղաքական կարեւորագոյն դէպքն է Սերպիոյ և Պուլկարիոյ միջեւ ծագած գժտութիւնը։ Տեղի ունեցած խռման պատճառներն ըստ բաւականին բացատրեցինք նախընթացներով։ Բայց թէ հետեւանքն ինչ եղաւ, մինչեւ երեկ երեկոյ նոր ծանօթութիւն չի կար։ Սակայն, որովհետեւ Պուլկարիա մեծ Տէրութեանց դատաստանին դիմած է, շատ հաւանական է որ Սերպիա բան մը չընէ մինչեւ որ Տէրութիւնք որոշում մը տան։ Զարմանալի է որ Պուլկարիա, փոխանակ Բ. Դրան դիմելու, որ Պուլկարիոյ վրայ գերիշխանութիւն ունեցող կառավարութիւնն է, կը դիմէ ուղղակի եւրոպական տէրութեանց։ Այս զանցառութիւն լոկ ձեւի թերութիւն մը չի կրնար նկատուիլ։

Միւս կողմէ, թէեւ խնդրոյն ծագման պարագայից վրայ շատ մը տեղեկութիւնք հրատարակեցան շաբթուս մէջ, դիտելի է թէ երկու կողմանց պատասխանատուութիւնք չեն համաձայնիր։ Սերպիոյ դեսպատած եղելութիւնները Պուլկարիա պարզապէս կ'ուրանայ։ Մինչեւ որ երկու կողմերն ուղղակի Առաջնորդներ ղրկելու արտօնութիւն տալ Կեդրոնական Վարչութեան՝ շատ բացատրիկ և գրեթէ յայտահատական հնարք մ'է, որ ծայրայեղ պարագայից մէջ միայն կրնայ իւրգործ դրուիլ։ Գաւառացոց իր վերաբերի ընտրել և բերել տալ իրենց յաբմարագոյն գտած Առաջնորդներն։ Անուրանալի է թէ Ազգն այս նկատմամբ ծայրայեղ պարագայի մէջ մէջ կը գտնուի այժմ, և եթէ Վարչութիւնն իմաստութեամբ իրգործ դնէ իւր խնդրած արտօնութիւնն, օգուտ կրնայ ծագիլ։ Բայց Ազգային ժողովն, այդպիսի արտօնութիւն մը տալով, անշուշտ խնամ պիտի տանի ինչ ինչ պայմաններով զայն չզբաղատելու, որպէս զի ապագայ Վարչութիւնք զեղծման չառնին՝ բացառապէս ծայրայեղ պարագայներու համար որոշուած առժամանակեայ կարգադրութիւն մը, և այնպէս պատճառ չլինին գաւառաց և Կեդրոնին միջեւ աւելի մեծ դժուարութեանց յարուցման, քան այն դժուարութիւններ որոց կ'ուզուի դարման տանիլ։

* * *

Եւրոպական մեծ Տէրութիւնք ոմանք քաղաքականութիւն մ'ունին, որ երբ ներքին կնճռոտից խնդիրներ ժամանակութիւն կրպատճառեն իրենց, սիսմանք գտնել կը կարծեն արտաքին խնդրոց մէջ, որոց մասնաւոր կարեւորութիւն կ'ընծայեն։ Դիտելով Սերպիոյ ներքին վիճակը, կը հարկադրինք մտածել թէ Միլան թագաւորին նախարարներն ալ սերպ ժողովրդեան մտքը ներքին խնդրոյ վրայէն ալ աւելի դարձնելու հնարք մ'գտնել ազած են՝ Պուլկարիոյ հետ վէճ մը յարուցանելով։ Արդարեւ, սերպ նախարարութիւնն այս օրերս կարգ մ' անժ ողովրդական օրէնքներ ուէարկել տուաւ Թագաւորին։ Այսմհետեւ վերջին ապստամբութիւնը ծայրայեղ Ազգատակնայ գործն էր, նախարարութիւն, ընտրութեանց վրայ ազդակի ճնշում իրգործ դնելով, մեծամասնութեամբ պահպանողական երեսփոխանութիւն մը ստացաւ, որ Կառավարութեան կամքը կը կատարէ ամեն առթիւ։ Ընդդիմադիր կուսակցութեան երկու անդամ հարցապնդում մը ներկայացին վերջին ապստամբութեան և զայրագելու առթիւ Կառավարութեան իրգործ դրած զեղծմանց վրայ։ Խորհրդարանն, առանց քննութեան մտնելու, գաղտնի նստի մը մէջ որոշեց արտաքսել այս երկու երեսփոխաններ, որոնք տեւէ ներկայ նստաշրջանն, և միանգամայն դատարանի յանձնել զանոնք։ Երեսփոխանութիւն մը, որ իւր անդամները դատարանի կենդանի իրրեւ երեսփոխան իրենց արտասանած բանախօսութեանց համար, յոյժ տարօրինակ կերպիւ կրմբռնէ խորհրդարանական ազատութիւնները։ Նոյն խորհրդարանն ամենայն հաճութեամբ քուէարկեց լրագրութեան և գումարման իրաւանց վրայ Կառավարութեան ներկայացուցած յետադիմական օրէնքներն, որք խօսելու և գրելու տարբերական ազատութիւնները փճացընելու չափ կը սեղմին։ Արդ, Սերպիա լոկ խոզաբաներու երկիրը չէ։ Կայ երիտասարդութիւն մը, որ իւր ուսմունքը Բարիզի մէջ կատարելագործած է, կամ ուղղակի Ռուսիոյ Համալսարաններէն կուգայ։ Ազատամտութիւնը բաւական տարածուած է ժողովրդեան միջին դասուց մէջ։ Նախարարութիւնն յայտնի այդ դասու անշուշտ կորուսանելու վրայ էր իւր վարի եւ ահա սերպ նախարարութիւնը, անարդարական ոճով հատուցումներ պահանջելով դրացի և տիար երկրէ մը, հայրենասէր և հզոր կառավարութեան մէ դիրքը կառնու երկրին առջեւ։ Տեսնենք թէ այս հնարքն ի՞նչպիսի պիտի զբրէ իշխանութեան վրայ պահելու Միլան թագաւորին այժմեան խորհրդականները։

* * *

Անգլիա և Ֆրանսա վերջապէս համաձայնած են Եգիպտոսի և Դեսպանխորհրդոյ մասին. — Թէեւ Հաւանէարիել տուաւ Խորհրդարանին։ Այսմհետեւ վերջին ապստամբութիւնը ծայրայեղ Ազգատակնայ գործն էր, նախարարութիւն, ընտրութեանց վրայ ազդակի ճնշում իրգործ դնելով, մեծամասնութեամբ պահպանողական երեսփոխանութիւն մը ստացաւ, որ Կառավարութեան կամքը կը կատարէ ամեն առթիւ։ Ընդդիմադիր կուսակցութեան երկու անդամ հարցապնդում մը ներկայացին վերջին ապստամբութեան և զայրագելու առթիւ Կառավարութեան իրգործ դրած զեղծմանց վրայ։ Խորհրդարանն, առանց քննութեան մտնելու, գաղտնի նստի մը մէջ որոշեց արտաքսել այս երկու երեսփոխաններ, որոնք տեւէ ներկայ նստաշրջանն, և միանգամայն դատարանի յանձնել զանոնք։ Երեսփոխանութիւն մը, որ իւր անդամները դատարանի կենդանի իրրեւ երեսփոխան իրենց արտասանած բանախօսութեանց համար, յոյժ տարօրինակ կերպիւ կրմբռնէ խորհրդարանական ազատութիւնները։ Նոյն խորհրդարանն ամենայն հաճութեամբ քուէարկեց լրագրութեան և գումարման իրաւանց վրայ Կառավարութեան ներկայացուցած յետադիմական օրէնքներն, որք խօսելու և գրելու տարբերական ազատութիւնները փճացընելու չափ կը սեղմին։ Արդ, Սերպիա լոկ խոզաբաներու երկիրը չէ։ Կայ երիտասարդութիւն մը, որ իւր ուսմունքը Բարիզի մէջ կատարելագործած է, կամ ուղղակի Ռուսիոյ Համալսարաններէն կուգայ։ Ազատամտութիւնը բաւական տարածուած է ժողովրդեան միջին դասուց մէջ։ Նախարարութիւնն յայտնի այդ դասու անշուշտ կորուսանելու վրայ էր իւր վարի։ Եւ ահա սերպ նախարարութիւնը, անարդարական ոճով հատուցումներ պահանջելով դրացի և տիար երկրէ մը, հայրենասէր և հզոր կառավարութեան մէ դիրքը կառնու երկրին առջեւ։ Տեսնենք թէ այս հնարքն ի՞նչպիսի պիտի զբրէ իշխանութեան վրայ պահելու Միլան թագաւորին այժմեան խորհրդականները։

* * *

Անգլիա և Ֆրանսա վերջապէս համաձայնած են Եգիպտոսի և Դեսպանխորհրդոյ մասին. — Թէեւ Հաստատեցին։ Ինչ որ ամեն մարդու պարտքն էր անել, երբ տեսնում է զժբախտութիւն։ Բայց դուք այն ասեցէք, արդեօք մի որ եւ իցէ այլ բանում պէտք եմ ձեզ, թէ ոչ։ Ես սիրում եմ պարզ խօսել։ աւելի լաւ կը լինի, որ դուք ևս բոլորովին անկեղծ լինէք ինձ հետ։

«Վերջին խօսքերը ինձ կասկած պատճառեցին։ երեւում էր, որ նա փոքր ի շատէ տեղեկութիւն ունէր մեր գաղտնիքի մասին։ Ես պատասխանեցի։

— «Մենք չենք կարող անկեղծ չը լինել դէպի մի բարերար, որ այն քան մեծ զոհաբերութիւն յանձն առաւ ազատելու մի կեանք։

— «Մի օրիորդի կեանք... կրկնեց նա խորհրդաւոր ձայնով։

«Ես մնացի չուարած։ Ո՞րտեղից գիտէր նա, որ տղամարդի հագուստով ծպտեալ պատանին օրիորդ էր։ Նա պատասխանեց։

— Օրիորդին ջրից հանելու ժամանակ ես արդէն հասկացայ, որ նա տղամարդ չէ։ Նրա մի այսպիսի ծպտեալ դրութիւնը առիթ է տալիս ինձ մտածելու, որ ձեր վարմունքի մէջ թաքնված է մի գաղտնիք։ Դուք չէք օթևանի, եթէ այդ գաղտնիքը կը յայտնէք ինձ։ Դուցէ ես կարող կը լինեմ դարձեալ օգնել ձեզ։

«Օրիորդը, որ բոլոր ժամանակը լուռ լսում էր, ընդհատեց մեր խօսակցութիւնը, ասելով.

— «Ես գաղտնիք չեմ պահի մի մարդուց, որը ազատեց իմ կեանքը։ Ես ուսեց նա մի քստ միջոց պատմել, թէ ինքը ում աղջիկն է, պատմեց իր հօր անգութ վարմունքը, որ իրան ուզում էր բռնութեամբ պարիկ նանին տալ, և ինքը այդ բարբարոսութիւնից ազատվելու համար, սոսկալի փախուստի մէջ փրկութիւն որոնել և այլն։

«Անծանօթը խորին ցաւակցութեամբ լսում էր։ Երբ օրիորդը աւարտեց, ասաց նա.

— «Որքան ցաւալի է ձեր պատմութիւնը, յարգելի օրիորդ, այնքան գովելի է ձեր արութիւնը, որով պատերազմեցիք կոպիտ բռնութեան դէմ և բարի օրինակ դարձաք շատերի համար։ Հիմա աղջիկներ խանութներին տալը այն սովորական դարձած միջոցներից մէկն է համարվում, որով չարամիտ մարդիկ ձգտում են այս և այն նպատակին հասնել։ Դա վատ է, դա շատ վնասակար է։ Ձեր պատմութիւնը աւելի և աւելի գրաւեց իմ կարեկցութիւնը։ Ես ուրախ եմ, որ դեռ ևս մի փոքրիկ ծառայութիւն կարող եմ անել ձեզ։

— «Բաւական է, ինչ որ արեցիք, պատասխանեց օրիորդը։

— «Ոչ, բաւական չէ, պատասխանեց նա հանդարտութեամբ։ — Դուք այժմ գտնվում էք ռուսաց հողի վրա, դուք փախստական էք պարսից երկրից, դուք անցել էք այս կողմը առանց անցագրի, — այդ բոլորը ձեզ խիստ դժուարին դրութեան մէջ է դնում։

ՐԱՖՖԻ
(Շարունակելի)

ԹԵՐԹՈՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

88

ԽԱԶԱԳՈՂԻ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

Գ.

ԵՐՐՈՐԴ ԳԻՇԵՐ

— «Ես էլ այստեղ օտար եմ, ասաց նա, — ձեզ կը տանեմ մի և նոյն տունը, ուր ես մի քանի օր կացել եմ։ Նրանք բարի և հիւրասէր մարդիկ են։

«Օրիորդը հազիւ էր շարժվում. սոսկալի դէպքը իլել էր նրանից ամեն զօրութիւն։ Ցեռած իմ թեւքի վրա, դժուարութեամբ փոխում էր նա իր դողդոջուն քայլերը։

«Տունը, ուր տարաւ մեզ անծանօթը, գիւղի նշանաւոր անձինքներից մէկի տունն էր։ Մեզ պատահած դժբախտութեան տեղեկութիւնը բաւական էր, որ հրաւիրէր բոլորի կարեկցութիւնը մեզ վրա։ Այդ պատճառով մեր փախուստի մասին ոչինչ չը խօսեցինք։

«Օրիորդին պէտք էր հանգստութիւն, պէտք էր ջերմացնել սառած մարմինը։ Իսկոյն մի առանձին սենեակում տաք անկողին պատրաստեցին։ Նա խնդրեց ինձ օգնել իրան, որ հանէ թրջված հագուստը։ Ես միմներին հեռացրի, որպէս զի չը նկատեն, թէ նա աղջիկ է և ոչ տղայ։ Վիշտ, ցաւ, հիւանդոտ դբրութիւնը խլել էին նրանից կանացի պարկեշտութեան այն զգուշութիւնները, որով կիսը չէ ներում մի օտար տղամարդին չշօշափել իր մարմինը։ Բայց այն դրութեան մէջ նա նայում էր իմ վրա, որպէս իր ազատիչներից մէկի վրա։ Ես իմ զգացմունքները այնքան մաքուր էին, որ օրիորդը չէր սխալվում իր մտերմութեան մէջ։

«Նա անկողին մտնելուց յետոյ ես չէ հեռացայ նրա կողից, մինչեւ տաքացաւ, և ջերմ քրտինքը պատեց ճակատը։ Քունը շուտով տիրեց նրան, բայց տենդային և անհանգիստ քունը։ Բորբոքված երևակայութիւնը դեռ արթուն էր։ Երկար նա տանջվում էր սոսկալի երազներով, և երբեմն խօսում էր խառն զառանցութիւնների մէջ։ «Թէկուզ սպանէք, թէկուզ կտրատէք, պարսկի կին չեմ դառնայ»... այդ խօսքերը մի քանի անգամ լսելի եղան նրա բերանից։

«Գիշերը ես մնացի նոյն սենեակում, ուր պառկած էր օրիորդը։ Միանգամ միայն մտաւ ինձ մօտ անծանօթը և հարցրեց օրիորդի դրութիւնը։ Տանտերերից ուրիշ ոչ ոք չը խանգարեց նրա հանգստութիւնը։

«Առաւօտեան անծանօթը կրկին մտաւ մեզ մօտ։ Մեծ եղաւ իմ զարմանքը, երբ նկատեցի, որ այդ մարդը ծանօթ էր ինձ։ Դա մի և նոյն ճգնաւորն էր, որին իմ պատանեկութեան հաճակում տեսել էի Որոնայ վանքում։ Այո՛, նոյն ճգնաւորը, երկու ականջների ծայրերը կտրած, բազուկները և ձեռքի երեսը դրոշմված Երուսաղէմի ուխտաւորի նշաններով։ Իսկ այժմ նա աշխարհական հագուստ ունէր, թէեւ այդ հագուստի մէջ ես պահպանել էր իր բարձ առաքինութիւնը։

«Ցեռնելով օրիորդին առողջ, չափ։ Նա ուրախացաւ նա, և մի առանձին կարեկցութեամբ մօտեցաւ, նստեց մեզ մօտ։ Երեւում էր, մեզ հետ առանձին խօսելիք ունէր, այդ պատճառով պատուիրեց ինձ սենեակի դուռը փակել և ոչ ոքին ներս չընդունել։

— «Ես այստեղացի չեմ, ասաց նա, — ես էլ ձեզ նման օտարական մարդ եմ։ այս գիւղում Այսօր պէտք է հեռանամ այստեղից։ Ես եկայ ձեզ մօտ հարցնելու, արդեօք այլ ևս հարկաւոր չեմ լինի ձեզ։

— «Ձեր կատարած գործը այնքան մեծ է, որ մենք իրաւունք չունենք աւելին պահանջել ձեզանից, պատասխանեցի ես։ — Մեզ մնում է միայն շնորհակալ լինել ձեր առաքինութեան համար։

— «Այդ աւելորդ է, ասաց նա համեստութեամբ։ — Ես արել եմ այնքան, ինչ որ ամեն մարդու պարտքն էր անել, երբ տեսնում է զժբախտութիւն։ Բայց դուք այն ասեցէք, արդեօք մի որ եւ իցէ այլ բանում պէտք եմ ձեզ, թէ ոչ։ Ես սիրում եմ պարզ խօսել։ աւելի լաւ կը լինի, որ դուք ևս բոլորովին անկեղծ լինէք ինձ հետ։

«Վերջին խօսքերը ինձ կասկած պատճառեցին։ երեւում էր, որ նա փոքր ի շատէ տեղեկութիւն ունէր մեր գաղտնիքի մասին։ Ես պատասխանեցի։

— «Մենք չենք կարող անկեղծ չը լինել դէպի մի բարերար, որ այն քան մեծ զոհաբերութիւն յանձն առաւ ազատելու մի կեանք։

— «Մի օրիորդի կեանք... կրկնեց նա խորհրդաւոր ձայնով։

«Ես մնացի չուարած։ Ո՞րտեղից գիտէր նա, որ տղամարդի հագուստով ծպտեալ պատանին օրիորդ էր։ Նա պատասխանեց.

— Օրիորդին ջրից հանելու ժամանակ ես արդէն հասկացայ, որ նա տղամարդ չէ։ Նրա մի այսպիսի ծպտեալ դրութիւնը առիթ է տալիս ինձ մտածելու, որ ձեր վարմունքի մէջ թաքնված է մի գաղտնիք։ Դուք չէք օթևանի, եթէ այդ գաղտնիքը կը յայտնէք ինձ։ Դուցէ ես կարող կը լինեմ դարձեալ օգնել ձեզ։

«Օրիորդը, որ բոլոր ժամանակը լուռ լսում էր, ընդհատեց մեր խօսակցութիւնը, ասելով.

— «Ես գաղտնիք չեմ պահի մի մարդուց, որը ազատեց իմ կեանքը։ Ես ուսեց նա մի քստ միջոց պատմել, թէ ինքը ում աղջիկն է, պատմեց իր հօր անգութ վարմունքը, որ իրան ուզում էր բռնութեամբ պարիկ նանին տալ, և ինքը այդ բարբարոսութիւնից ազատվելու համար,

ժամանակ, դժեղակ կլիմայի մէջ տաք, խեղճ ծերունի մը Բոլոնիայ ամայի ուղիներէն միայն եղբը պառկած, սառնաշունչ հովին առջեւ, հաղիւ իւր մերկութիւնը ծածկող ցնցոտի մը վրան ունենալով։

մացեր էր, և իմ տաքած սրտերու ձիւնը հալելով զիս կամաց կամաց մինչեւ գետինն իջուցեր էր։ Իսկ մութին մէջ ծառատուն կարծածս՝ զանգակատան դագաթին հղմացոյցն էր։ Առանց այլ ևս տարակուսելու՝ առի տարձանակնոյն մէջ կը մտներ քանի որ կուտեր։ Այսպէսի գեղեցիկ առիթ մը չէի կրնար փախցնել. խկոյն խարազանս առի և ամենայն զօրութեամբս դայլն հարուածել սկսայ։ Այս անակնկալ ծեծը զարհուրեցուցիչ դայլանն, և առաւել ա-

նոնց մէջ կը մտներ քանի որ կուտեր։ Այսպէսի գեղեցիկ առիթ մը չէի կրնար փախցնել. խկոյն խարազանս առի և ամենայն զօրութեամբս դայլն հարուածել սկսայ։ Այս անակնկալ ծեծը զարհուրեցուցիչ դայլանն, և առաւել ա-

քան կրկնաւոր լաթերէն և յունարէն մը, և քան ֆրանսայի դեղեցիկաձայն անուշահոտութիւնները, ծերբեբերումներն ու ոսոտատումները։

Որովհետեւ բաւական ժամանակ անցաւ մինչեւ որ պաշտօնի մնայ, երկու

քան կրկնաւոր լաթերէն և յունարէն մը, և քան ֆրանսայի դեղեցիկաձայն անուշահոտութիւնները, ծերբեբերումներն ու ոսոտատումները։

Որովհետեւ բաւական ժամանակ անցաւ մինչեւ որ պաշտօնի մնայ, երկու

ճաս նշանարած էի [illegible] թիւն ընելու։ [illegible] մէջ լինել, կամ դ[illegible] կենայ լինել, եթէ [illegible] ունենար, կրնէր [illegible] ինչ ընդհանուր ժամանակի միանգամ [illegible] Գաղուհոյն։

[illegible] ինչ [illegible] ամանաւորը Հայ[illegible] բանութիւն, [illegible] և ի դէր։ — Թուա[illegible] զութիւնը)։

Յուլիս 11 Դէր[illegible] դաղակ (Բ. Գասու)։ — Հոգերէն

(Շարունակելի)

Կարելի չէ ուշադրութեամբ չհետեւիլ կարծեաց հոսանքի մը, որ հետզհետէ կը գտնայ և կը զօրանայ Անգլիոյ մէջ, նկատմամբ այն դերեկ զոր Անգլիա պարտի բռնել եւրոպական խնդրոց մէջ։ Աղդեցիկ դաս մը Անգլիացւոց՝ որոյ գլուխ կրնանք համարել նոյն ինքն զՊ. Կլատստոն՝ կ'ուզէ որ Անգլիա մասերական յարաբերութիւնները սաստիկ երկու տէրութեանց, — Ֆրանսայի և Ռուսիոյ հետ, — որք ուղղակի շօշափման մէջ են Անգլիոյ ասիական ստացուածոց հետ։ Եւրոպական խնդիրք այնչափ միայն պէտք է հետաքրքրեն Անգլիան՝ որչափ ուղղակի կամ անուղղակի կրնան ազդեցութիւն ունենալ Հնդկաստանի վրայ։ Մեծն Բրիտանիա կրնայ կատարեալ անտարբերութեամբ նկատել այն խնդիրներ որք չունին այս հանգամանք։ Հնդկաստանի ապահովութեան համար ուղղակի Ռուսիոյ հետ կարելի է համաձայնիլ, ուստի Անգլիա կրնայ անտարբեր լինել Աբեւելեան խնդրոյն իսկ։ Ֆրանսայի հետ եւս համաձայն պէտք է ընթանայ։ Պէտք չէ մոռնալ թէ Ֆրանսա ևս շահեր ունի Նեղոսի հովտին մէջ, որք առաւել իրականութիւն կը ստանան քանի որ Ֆրանսա կ'ընդարձակէ իւր ասիական տէրութիւն։ Անգլիա արդեւք յարուցանելու չէ Ֆրանսայի ասիական ընդարձակմանց, քանի որ ի ՀՅսա Հնդկաստանի ապահովութեան տեղի չեն ունենար։ Կը բաւէ որ Անգլիա ազդութիւն ցոյց տայ միայն երբ իւր ստացուածքներ ի վտանգի են։ Զուտ եւրոպական խնդրոց մէջ, Անգլիա պարզ հանդիսատես կրնայ լինել Եւրոպոյ դիւանագիտաց և ռազմավարաց շարժումներուն։ Գերմանիոյ և Աւստրիոյ հետ իւր ազդեցութիւնն է գործ պէտք է դնէ ընդհանրապէս խաղաղութեան պահպանման համար, և մերոպական ներդաշնակութեան հաստատելիմ գտնուի հանրական խնդրոց մէջ։

Ասոնք են այն ընդհանուր սկզբունքներ զորս կը պաշտպանէր անգլ. Ֆոքրնոքրն Բէէ– հանդիսին վերջին թուոյն մէջ Կ. ստորագրութեամբ հրատարակուած ընդարձակ յօդուածը, զոր արդէն յիշատակելու առիթ ունեցանք, ծանուցանելով թէ այժմ ոչ թէ Պ. Կլատստոնի, այլ նորա երեց որդւոյն՝ Պ. Հէրպերդ Կլատստոնի կը վերագրուի այդ նշանաւոր գրութեան հեղինակութիւնն, որ թէ՝ Անգլիոյ և թէ՝ օտար երկիրներու մէջ մեծ ուշադրութիւն գրաւեց, և ամէն լեզուի թարգմանուեցաւ։ Նոյն հանդէս հրատարակեց նաեւ ասիական գրծոց խորին հմտութիւն ունեցող գրագէտի մը, Պ. Մալքամ Մաքալի մէկ յօդուածն՝ Հնդկաստանի նկատմամբ Ռուսիոյ հետ տածել հարկ եղած յարաբերութեանց վրայ, և որոյ եզրակացութիւնը նոյն են Կ.ի եզրակացութեանց հետ, հաստատելով թէ, Ռուսիոյ հետ համաձայնելով՝ Անգլիա կրնայ կատարելապէս ապահով լինել իւր հնդկական ստացուածոց մասին։

Այս քաղաքական սկզբունքներ տրամաղծապէս հակառակ են այն սկզբանց որոց կը հետեւէր Անգլիա ըստ Բալմերսթոնի երկարատեւ իշխանութեան մէջոցին, և վերջերս ալ ըստ Պիքոնսֆիլտի օրով։ Ըստ Բալմերսթոնի, — որ իւր աւելի քան յիսուն տարւոյ պաշտօնավարութեան մէջոցին արտաքին գործոց լաւ նախարար մ'եղաւ և ոչ այլ ինչ, — կը պնդէր թէ Անգլիա ձայն պէտք է ունենայ եւրոպական ամէն խնդրի մէջ, և իւր ազդեցութիւն գերազանց զօրութեամբ զգալի պէտք է լինի զուտ եւրոպական խնդրոց մէջ իսկ։ Ըստ Բալմերսթոնի հատար, Ռուսիա Անգլիոյ դաշնակը թշնամին է և այնպէս պիտի մնայ։ Մեծն Բրիտանիա, հեռեւապէս, կասկածոտ աչօք միայն կը նայ նայիլ Ռուսիոյ մէջ մի շարժման, ում զինու զօրութեամբ դիմադրելու պատրաստ պէտք է լինի ամէն վայրկեան։ Այս համոզումներէ ծագում առաւ Թրիմեա պատերազմն, և այդ համոզմամբ քիչ մնացած էր որ Ռուսիոյ Պիքոնսֆիլտ պատերազմ հրատարակէր ընդդէմ Ռուսիոյ։

Աշխատական կուսակցութեան մէկ նշանաւոր մասին կողմէ այս սկզբանց ընդունելութիւնը կարեւոր իրողութիւն մ'է։ Այս է պատճառն որ այնչափ կարեւորութիւն տրուեցաւ Կ.ի յօդուածին։ Անգլիա այս պահուս իսկ իւր առջեւ ունի երկու մեծ խնդիրներ, յորս Կ.ի սկզբունքները դրական փորձի պիտի ենթարկին։ Ֆրանսայի հետ եգիպտոսի խնդիրն ունի, Ռուսիոյ հետ՝ Աֆղանստանայ խնդիրը։ Տեսնենք թէ ո՞ր դպրոց վերջնական յաղթանակ պիտի տանի, ըստ Բալմերդոնի վարդմի՞ դպրոցը, թէ երեց ու կրտսեր Կլատստոններու նորադոյն դպրոցը։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԱԳՈՂԻՆՈՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ

(Հեռագիր մը Կոնստանդնուպոլսոյ.)

—o—

ՏՓԽԻՍ, 1/13 յունիս, երեկոյ

«Էջմիածնի Կաթողիկոսական ընտրութեան մէջ ռուս կառավարութեան ներկայացուցիչ Պ. Մեհրապով երկուշաբթի օր Բեգրպարի կ'երթայ՝ Կաթողիկոսի ընտրութեան վերաբերեալ պաշտօնագրերն, ընդ որս Կ. Պոլսէն Էջմիածին ղրկուած պաշտօնագրերը, Ռուս կառավարութեան ներկայացնելու և հարկ եղած բացատրութիւնները տալու պաշտօնով։»

Կարնոյ գաւառական վարչութիւնն հետեւեալ հեռագիրը յղած է առ Ամեն Ս. Պատրիարքն։

«Ցանուն հայ ժողովրդեան Կարնոյ կը յայտնեմք մեր ամենամեծ խնդութիւնը, ձեր սրբազնութեան ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան ամենայն բարձրանալուն համար. և կը մնաւորանեմք մեր եռանդուն շնորհաւորութիւնները։

(Ստորագրութիւն.)

Սրճենեան (Տ. Գրիգոր Քահանայ, տեղապահ), Ա. Ազարեան (Կարապետ էֆ. Ամենապետ ընդհանուր ժողովոյ), Տ. Մըկրտիչ (քահ. Թորոսեան Ամենապետ Կրօնական ժողովոյ), Տ. Հաճատրոյ (քահ. Գրիգորեան Ամենապիր Կրօնական ժողովոյ) Տիրացուեան (Յակոբ էֆ. Ամենապետ Գաղ. ժողովոյ), Աւետիսեան (Աբաքել էֆ. Ամենապիր Գաղ. ժողովոյ)։

Երեքշաբթի ծանուցած էինք, թէ Կայսերական կառավարութիւնն որոշած է՝ առաջիկայ օգոստոս ամսոյ մէջ մայրաքաղաքիս և արուարձանայ նոր մարդահամարը կատարել. և թէ՝ կառավարութենէն գրուած է մեր Պատրիարքարանի, որ պատրաստուի մասնակցիլ այս գործողութեան, և մարդահամարի տոմարայ մէկին՝ որ երկու օրինակ պիտի լինի, տանալ։

Արդ՝ կը լսենք, թէ Քաղաքական ժողովն փափաքելով որ այս աշխատակցութեան գործը բարւոք և օրինաւոր կերպ'ւ կատարէ, Գարեգին Աբրահամ էֆենտիի մինչեւ Բ. Դրէնն առեր է մարդահամարի գործողութեան վերաբերեալ կանոնագիր, հրահանգ, և այլն, հայերէնի թարգմանելով՝ Քաղաքական խորհրդոյ հաղորդակցելու համար։

Այս առթիւ, արժան կը համարիմ առաջարկել Քաղաքական ժողովոյ, որ մարդահամարի յարգողութեան, տեղեակ եղող քանի մը գործունեայ ազգային բարէ, և նոցա յանձնէ՝ ազգային աշխատակցութեան գործին վերակացութիւնը։

Եղեսիոյ Առաջնորդ Դեր. Տ. Խորէն Ս. Եպիսկոպոս Մինիմարեան, ի գիտանց Ազգային ժողովոյ և ժողովրդեան վիճակին, շնորհաւորական հեռագիր ուղղած է առ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրն, Կաթողիկոսական ընտրութեան համար։

Բաղէշի Քաղաքական ժողովոյ կողմանէ այս շարթու Պատրիարքարան հասաւ հեռագիր մը, որով շնորհակալութիւն յայտնուած է Բաղէշի ահանգին նորընտիր կուսակալին համար, որ յաջողեր է ձերբակալել տալ ժողովրդեան ճնշող քանի մը նշանաւոր աւազակներ։

Խառն ժողովը, վերջին նստին մէջ տեսնելով՝ Կիւրեղեն Շիշմանեան Դեր Տ. Ղեւոնդ եպիսկոպոսի կողմանէ հասած վերջին հեռագիրն, որով ինչպէս ծանուցած եմք երեկ, Պոլսէն վերադառնալու յօժարութիւն կը յայտնէր և հրահանգ կը խնդրեր, — որոշեր է՝ ի Պոլիս կոչել զնորին Գերապատուութիւնը։

Գրած էինք երկու շաբաթ յառաջ, թէ Կայսերական հրաման եղած է՝ Միւքիէլ վարժարանի ուսումնական պարագայքերէն ընտրել առաջարկան պաշտօնական թարգմանչաց դասատուն գիւտին անդամները։ Ըստ այսմ ընտրած են 18 էֆէնտիներ, որոց երեքն Հայ են. Ճաֆֆաֆեան Արբահամ, Գարագաշեան Միհրան և Փէսմիրճեան Յարութիւն էֆէնտիներն։

Սերասխոյ Գեր. Առաջնորդն ևս շնորհաւորութեան հեռագրեր յղելով առ Ամեն. Տ Ներսէս Սրբազանի, խնդրած է որ ընդունի կաթողիկոսական պաշտօնը։

Իզմիրէն լուր կուտան թէ տեղւոյն պատուաւոր ազգայիներէն Գարրիէլ էֆէնտի ճշմարտասիրատան, անցեալ շարթում մեռեր է ի ծեր հասակի։ Հանգուցեալը կառավարական բաւական պաշտօններու մէջ գտնուած էր։ Վերջին անգամ Սպանիոյ հիւպատոսարանի թարգմանն և միանգամայն Քարտիի ընկերութեան գործակատարի պաշտօն կը վարեր։ Ցուզարկաւորութիւնը կատարուեր է մեծ շքով և ի ներկայութեան հայ և օտարազգի բազմութեան և դամբարանական խօսուեր են։ Գարրիէլ էֆէնտի ճշմարտասիրատան Մասնակցութեան անդամ մնալով, այդ ընկերութենէն չորս անձինք հանգուցեալին գագաղն առաջնորդեր են մինչեւ եկեղեցւոյ դուռն և անտի ի գերեզմանատուն։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքիս հոլանտական դեսպան Պ. Լիժօն քիր ֆոն Բէյմէլ, Սթոքհոլմի դեսպան անուանած լինելով, նախընթաց օրը պատիւ ունեցաւ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալ և իւր հրաժեշտի ողջոյնը մատուցանել։

—

Տիարպեքիրի վերաբնութեան գատարանի նախագահ Թալիպ պէյ՝ մայրաքաղաքս եկած է հրամանաւ։

—

Քարբերդի նորընտիր կուսակալ Հաճի Հասան պէյ՝ այսօր կուսակալի պաշտօնատեղին։

—

Պիզայի նախորդ կառավարիչ Մահմէտտին փաշա, և Օգոստ. Սուլթանին թիկնապահներէն գնդապետ Անէտա պէյ երէկ մայրաքաղաքս Հասան։

—

Սպանիական դեսպանն, երկրորդ քարտուղարին հետ Պրուսա ուղեւորեցան երէկ։

—

Թասէքիի իգական նորակառոյց հիւանդասոյն համարակալութեան առաջին քարտուղար կարգեցաւ՝ Երրորդ թարգմանութեան պաշտօնակատարն Մուսթաֆա էֆէնտի։

—

Սէլանիկէն լուր տրուած է, թէ նախորդ ամսոյ 23ին Թիմար–Հիսարի գիւղերէից մէջ և Խիդրմանցի ու Ավլաթ–Հիսարի կողմերը մինչեւ 60 տրամ ծանրութեամբ կարկուտ տեղացել՝ բաւական վնաս տուած է երկրագործութեան։

—

Մայրաքաղաքիս Աւստրիական դեսպանն որդի հիւանդացած է։

—

Իտալական նաւատորմիղի մը հրաման եղեր է՝ շրջագայիլ Միջերկրականի մէջ։ Նախ Իզմիր պիտի գայ, և անտի Օ մանեան եղերաց միւսոնանդիսաները պիտի այցելէ։

—

Օգոստ. Սուլթանին ծննդեան տարեդարձի օրը, Երուսէքի մահմետական ու քրիստոնեայ պաշտօնատարք և մահմետական ու քրիստոնեայ վարժարանաց ուսանողք, դափնեմարգեր ի ձեռին, և երգ ի բերան, կառավարութեան պաշտօնատունն երթալով՝ շնորհաւորութեան հանդէս կատարեր են ի ներկայութեան փոխկառավարիչ Նազիֆ պէյի, և երկու ուսանողք ուղերձ կարդացեր, բարեմաղթութեանց աղաղակներ բարձրացեր, և փոխ կառավարիչն ալ առանձնաբանութիւն մ'ըրեր է։ Դիշերն ալ հանդէս կատարուեր է, լուսավառութիւն ու հրախաղութիւն լինելով։

—

Սուտանի գործոց քաջահմուտ բարձրաստիճան պաշտօնատար մը, որ մօտերս Դամիրէէն Հռոմ գնացած է, կը պատմէ անգլ. հեռագրական ընկերութեան մը թղթակցի մէ, Մէհտին պաշտօնական գործատարները ոնի ի Լոնտոն, որք կանոնաւորապէս տեղեկութիւն կը հաղորդեն իրեն՝ անգլ. կառավարութեան աշխարհավարութիւնը բարտրող խորհրդարանական և այլ հրապարակային յայտարարութեանց վրայ։ Հեռագիրք ծածկագրով կը գրկուին Գահիրէի կամ Կ. Պոլսոյ ճամբով։

—

Բերայի դատարանին առջեւ ի մօտոյ դատ մը պիտի սկսի, կրսէ Տանիէլ Օտ, Թրանսվայի ընկերութեան դէմ, որ բաւական հետաքրքրաշարժ պարագայներ երեւան պիտի հանէ։ Կալաթայէն ի Շիշլի գծին չնչութեան վրայ։ Միանգամայն թրանվէյ բաժնետերաց խումբ մը մտադիր է եղեր տաւարական դատարանին առջեւ ի դատ կոչել ընկերութեան վարչական ժողովն, բացատրութիւն տալու համար մի քանի կարեւոր դրծոց նկատմամբ որք ընդհանուր ժողովոյ չեն ներկայացուեր։

—

Արեւելեան Բանկիրի ընդհ. գանձապետ Պ. Քարլոֆ՝ քի Սոֆիա գնացած է, մասնային խնդրոյն վրայ Պուլկար կառավարութեան հետ համաձայնելու համար։ Այս առթիւ «Փիլիպէ» լրագիրը խորհուրդ կուտայ իւր կառավարութեան որպէս զի ներմուծեալ դիւրիներու վրայ դրուած արոյ ջնջման աշխատի։ Փիլիպէի ելմշտական պաշտօնատան մէջ վիճակագրական գրասենեակ մը բացուած է։

—

Սերասխոյէն կը ծանուցանեն թէ Օրտուի մեծ ճամբուն չնչութիւնը փութով առաջ կը տարուի, և 30 քիլոմէտրն առարուած է արդէն։ Ամեն օր 15,000 գործաւորք կ'աշխատին. աշխատութիւնք բաժնուած են 200 գիւղերու վրայ։ Այս նոր կառուցոյն լայնութիւնը պիտի լինի 40 քիլոմէտր։

—

Ռատիանութեան նախարար Բեամիլ պէյ ազգու հրամաններ տուաւ իւր պաշտօնատարաց, որպէս զի մաքառնեցեալ վրայ լաւ հսկողութիւն լինի, այս վատ չահագործութիւնը բոլորովին վերցնելու համար։ Բեամիլ պէյ այս առթիւ բանակցած է նաեւ Բէյրութի վարչութեան հետ։

—

Երէկ գրած էինք թէ արոյ վարչութեան մէջ մեծամեծ զեղծումներ գործուած են։ Թարիգ հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը յաւելու։ Կիպրոսի կառավարութիւնը 1876 տարւոյ արոյ հաւաքէն մէկ միլիոն և քանի մը հազար ղրուշ թղթադրամ ղրկած էր արոյ կեդր. վարչութեան։ Մինչեւն ժամանակ թղթադրամի ջնջման հրամանն եռնելով, արոյ վարչութիւնն հարցուց նշմարեան նախարարութեան թէ յետեւ գումարը մանց հաւուոն կընայ անցնել։ Երմանական նախարարութիւնը խնդիրը Բ Դրան ներկայեց, բայց Բ. Դրան պատասխանն երկարելով և միւս կողմէ հեռագրական գատառներէն ջնջուած թղթադրամներ ղրկուելով, քանի մը պաշտօնատարք Կիպրոսէն ղրկուած թղթադրամներն իւրացնելով, ծակուած թղթադրամները դրբին անոնց տեղ։ Աւելորդ է ըսել թէ այդ գումարներն անմիջապէս ոսկի դրամի վերածելով, մէջերնին կը բաժնէին։ Վերջերս, այս գողութիւնը երեւան ելնելով, հաշուակալնայիկ էֆէնտի հարցաքննուեցաւ և յանցաւոր պաշտօնէից խարէութեան եղանակն յայտնեց։ Ասոնք ըստ կարգի ձերբակալուելով, ամէն ինչ խոստովանեցան։ Թարիգ կը յաւելու թէ միայն 1292 տարւոյ հաշիւները խարդախուած են, բայց կեղծագրուած թէ Այի Փաշա պէյի նախաձեռնութեամբ կազմուել յանձնաժողովն հանանկանարար յաջորդ տարիներու մէջ գործուած զեղծումներն ալ ի վեր հանէ։

—

Կարնեթոսի պարանոցին պեղման աշխատութեանց համար վարձեալ հայ գործաւորք, որք ժամանակ մը հետէ բանն էին, արձակուեր են։

—

Կը կարծուի թէ նախարարաց խորհուրդը նախընթաց տուր արտասովոր նստին մէջ, Եգիպտական գործոց և Սերպօ–Պուլկարական խնդրոյն վրայ խորհրդակցեր է։ Նիստէն յետոյ, Բարձր. Մեծ Դպարքոյը կայսերական պալատն երթալով, Վեհ. Խալիֆային հետ տեսակցեր է։

—

Հանգուցեալ Աղաֆան էֆէնտիի բդին, որ Ֆրանսայի մէջ իւր երիտասարդական ուսումն առարկելով, մայրաքաղաքս վերադարձած էր վայրկեան, Քարտիի գաւառին երկրագործական քննիչ անուաներ է։

—

Դատական նախարարութիւնը պաշտօնական ադդով մը կը հերքէ Փարիզի այն լուրը թէ գանգատներ յայտնուեր են առեւտրական երկրորդ տաճանի նախագահ Քոսդաքի էֆէնտիի դէմ։

—

Վեհ. Սուլթանն իւր հպատակաց բարեկեցութիւնն ապահովելու նպատակաւ, վերջին օրերս հրամայած էր կայսերական բժշկական վարժարանի անօրինութեան, որպէս զի այսուհետեւ մանրամասն քննութեան առնու, հասարակութեան, բանակին և կառավարական հաստատութեանց արուելիք ուտելիքը։ Այս հրամանին վրայ անմիջապէս յանձնաժողով մ'կազմուեցաւ որ Կիւլհանէի մէջ քանի մ'նիստեր ընելէ յետոյ, իւր տեղեկագիրը մատոյց Վահէտ Էֆէնտի փաշայի։ Ներքին գործոց նախարարն այդ տեղեկագրի քննութեամբ կ'զբաղի և կը յուսայուի որ քիչ օրէն թէ մայրաքաղաքիս և թէ շրջակայից մէջ երեք հարիւրէ աւելի կարգի գործարաններ փակել տրուին, որք ցարդ խարդախեալ կարագ կը պատրաստէին։ Ցիշեալ տեղեկագիրն ուրիշ քանի մը խարդախեալ ուտելեաց վրայ եւս ուշադրութիւն հրաւիրած է։

—

Աւստրիոյ կայսրն Ֆրանց–Եօզէֆի երրորդ տարեմուտի պատանդնչան շնորհեց մայրաքաղաքիս աւստրիական դեսպանատան առաջին թարգման Պ. տը Քալլի։

—

Կղզիներու կառավարիչ Մուսթաֆա պէյ հինգշաբթի օրը պատուիրեց բոլոր բնակչաց, որպէս զի այլ եւս դրօշակ չպարզեն ասոնց վրայ։ Կ'ըսուի թէ սրճամատաք և պանդոկապետք զեղծումներ կը գործեն եղեր այդ միջոցաւ և այս պատճառաւ է այդ տնօրինութիւն։ Ասով հանդերձ, երէկ առաւօտ Մեծ կղզիի Անգլիացի բնակիչք բոլորն ալ անգլիական դրօշակ պարզեր են։

—

Մանիֆէստ կիմանայ թէ Հայաստանի վաչայի երկաթուղեաց ընկերութիւնն, որ մէճիտիէն 19 դրուշէն կառնու յանձնարդներէն, կրստիպէ ընկերութեան պաշտօնատարներն ու գործաւորներն որ 22 դրշի առնուն զայն ի հաշիւ իրենց ամսականաց։

—

Մահմուտէի ընկերութիւնը տեսնելով որ Մ–ՌԷԼ անուն շոգենաւն անարմար է կղզեաց երթեւեկութեան, եռ կեցած է զայն վարձելէ և կուզէ Շիրբէթի Թայրիէի 34 թիւ շոգենաւը վարձել, մինչեւ որ իւր յանձնարարած շոգենաւն հասնի Լիմոսէն։

—

Ադրիանուպոլսէն լուր կուտան թէ Ցիսմէթէքայի Օրմանէյ գաւառին ժողովուրդն իւր ծախքը 30 խուցով շէնք մը կառուցեր և կառավարչին ընծայեր է։ Այս կերպով տեղւոյն կառավարութիւնն տարեկան 15,000 ղրշ չահ մը ունի զոր ցարդ կը վճարէր պաշտօնատան վարձքի համար։ Դարձեալ կը ծանուցուի թէ Հավսայի ժողովուրդը նոյնպիսի մտադրութիւն մ'ունենալով, շէնքի մը կառուցման ձեռնարկեր է։

—

Փիլիպէէն կը ծանուցուի թէ Ինէ Հօճա թաղին մէջ, նախկին մահմետական դերեզմանատան մօտ պուլկար վարժարանի մը շէնքին հիմնարկութիւնն աւարտելու մօտ է։ Մահմետականք առեւօր բողոքած էին թէ իրենց կրօնին հակառակ էր այս տեսակ հիմնարկութիւն մը որոյ մէկ դուռն ալ գերեզմանատան վրայ կը բացուի։ Այս բողոքները նկատողութեան չառնուեցան և Հիլալ լրագիրը կը գրէ թէ Պուլկարք այս քանին ալ չդիտնալով, կուզեն ամրողջ գերեզմանատան տիրել։

—

Հոլանտայի դեր–հիւպատոս Պ. Ժ. Մէճ և Ֆրանսայի արտաքին գործոց նախարարութեան երեք պաշտօնատարք մայրաքաղաքս եկան։

—

Դատական գործոց նախարար Հասան Ֆէհմի փաշա, որ պաշտօնատան տարեկարգութեանց համար մեծ փոյթ բռնեի, իմանալով որ առանց թմուկի գործակալք կը գտնուին, և Միւպաշիրներուն մեծագոյն մասն, ընտանեաց տէր լինելով, կարօտ ու անձուկ վիճակ ունին, որոշեր է պէտք եղած կարգադրութիւններն ընել։

—

Տէպրէի երեւելիք հրամանատար Օսման փաշայի ներկայանալով և ծանուցանելով, թէ ստահակ անձինք, Պուլղարիայէն հրահանգեալ, պտտական շահուց և ժողովրդեան կը վնասեն, խնդրեր են որ պէտք եղած ազդու միջոցներն ի գործ դրուին այդպիսեաց դէմ։

—

Հինգշաբթի օրը Գասբրֆ–փաշա 6 գաղտնի գիտնական երեսան հանելով ոստիկանութիւնը, ձերբակալեր է տէրերը։

—

Երեքշաբթի աւուր փոթորկին գիշերը, Կեչիպօլտի կողմը հեղեղական նաւ մը ցամաքը իրեր, և Մ/իլիրիի հեռագրատան վրայ կայծակ իջնելով բոլորովին այրացուեր եղեր է։

—

Էտիրնէի մէջ հրդեհի և ժամացոյցի դիտարան մը կառուցուեր է, և անցեալներն հրկիզեալ հիւանդացին վերաշինութեան գործն աւարտելու մօտ է։ —

Սէլանիկի մէջ Մուսթաֆա Թէվֆիգ էֆէնտի անուն մէկը Շէմս անունով լրագիր մը հրատարակելու հրաման խնդրած է։

—

Երբ Ռուսական դեսպանատունը պատերազմական հարկը պահանջեց, կը՝ է Ֆար, նախարարաց խորհուրդն երկարօրէն խորհրդակցեցաւ այս խնդրոյն վրայ։ Զանազան առաջարկներ ներկայացան, բայց ո՛չ մէկը չընդունուեցաւ։ Ի վերջ՝ երմանական նախարարն առաջարկեց Բ. Դրան որ չանգարել ցարեանը ծախել, վասն զի դներն իջած են. այլ 200 հազար ոսկի վճարէ Օսմ. Պանքային, իսկ ցարեանի մէջերը պահէ յառաջիկայ տարւոյ, Ռուսիոյ վճարուելիք հարկն հատուցանելու համար։ Միւսիոր փաշա կը կարծէ որ, եթէ Բ Դուռն այս դրութիւնն ընդունի, յառաջիկայ տարին նոր բաց մը չպիտի ունենայ։ Նախարարաց խորհուրդն իւր վերջին նստին մէջ այս առաջարկութեան վրայ խորհրդակցեր է, բայց չէ կրցեր որոշման մը յանգիլ, վասն զի դժուարութիւնը 200,000 ոսկին գտնելն վրայ է, առանց ո՛ և է պաշտօնատան եկամտոյցին դպչելու։

—

Իզմիրի մէջ ժամանակէ մ'իվեր հայ ազգիկ մ'և հրեայ երիտասարդ մը իրարու սիրահարուած լինելով, անցեալ շարթու ամուսնացեր են իտալական հիւպատոսարանին առջեւ, որոյ հպատակ է եղեր հրեայ երիտասարդն։

—

Դուշ Ալտայի մէջ հայ մը սպանուած դտնուեր է, որուն մէկ թեւը մարմնէն բաժնուած և փոքր ալ չուան մը կապած է եղեր։

—

Բրիշթինայի լրագիրը կը գրէ թէ սերբիայի թափառաշրջիկ աւազակախումբ մը, Նովի Պազարի կողմէ, սահմանագլխոյն մօտ, գունդ մը ոստիկանաց պատահելով կռուեր և մէկ մեռեալ թողով՝ խոյս տուեր են։ Այսպիսի հրաւանքեր աւարառութեան և յափշտակութեան կը պատճառին։

—

Պատան սխռապաններէն Ահմէտ անուն 18 տարեայ մը Բէհտիգ Հաֆիզանէի մէջ ձի մը խնամած մնալով, ոտքը սահելով, առուակն ինկաւ և խեղդուեցաւ։

—

Թրակիոյ Քանիթա քաղաքէն հեռագրեալ սրտաճմլիկ դէպքը կը գրեն առ Ամեն։ Մահմուտ անուն տասնհինգամեայ մահմետական տղայ մը, վարժարան կերթար քննութիւն անցնելու։ Ճանփան, մենաւոր վայր մը, Իլլիրիայի գերձակ մը վրան յարձակելով, գանակի երկու հարուած տալու կոկորդին։ Անցորդք և գպրոցական տղայք խեղճ Մահմուտի մարմնին արիւնմամիսն տեսնելով, իմացան ոստիկանութեան, որ բժշկի մը հետ հասաւ. բայց դարմանք անօգուտ եղան, վերաւորեալը մեռած էր։ Այս ոճրագործութիւնը մեծ յուզում պատճառեց քաղաքին մէջ։ Մահմուտ ամեն առաւօտ Իլլիրիացւոյն խանութին առջեւէն անցած պահուն, վարպետ մարդը ներս կը կոչէր զայն, իւր երկրէն եկած նամակները կարդացնելու համար, և դպրոցականն ամեն անգամ սիրով կընդունէր իւր ապագայ սպանչին հրաւէրը։ անգամ մը միայն մերժեց, վախնալով որ ուշ կը մնայ։ Դիպաքը բաւական եղաւ կատաղի զայրոյթ մը ազդել Իլլիրիացւոյն։ Մահմուտ՝ Քօզլու–քէօյի հարուստ և պատուաւոր մահմետականի մը որդին էր։ Մարդասպանը ձերբակալուած է։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ ԳԱՒԱՌԻՈՅ ԳՈՐՍԱ

Գալաթիա, 2 Յունիս

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԾԵԹԳԻՈՅ

Օսմանեան Քօնսոլիտ

Երկ. երեկոյ գոցուեցաւ.....դ.կ.	8	38
Գրասային գոցուեցաւ վերջը «	8	38
Երկ. երայի մէջ.....	—	
Առաւօտուն բացուեցաւ..... «	8	38
Բարձրագոյն գին ..... «	8	38
Նուազագոյն ..... «	8	38
Կէս օրին ..... «	—	
Փոխառութիւն 1863.....ֆր.	56	50
» 1865..... «	51	50
» 1869..... «	46	
» 1873..... «	40	50
Պօն տի Թրէզոր.....Անգլ լիրա	16	50
Բուժլի երկաթուղի.....ֆր.	43	
Օսպիկեանն տը Բրիտիթէ »	372	

ԲԱՆԿԵՆՏՈՒՆ

Սօսիէթէ Ժէնէրալ...Անգ.-ական	3	30
Քրէտի Ժէնէրալ..... Օսմ. լիրա	7	18
Պանք տը Բօնս (գ.ա.բ. կար.)	6	35
Սօս. Շանժ է վալ... Օսմ. լիրա	3	30
Թրամուէյ ..... « «	290	
Ենի Միւլ Եգիպտական	67	25
Երկ. Իրիկուն գոցուեցաւ	67	20
Գիշերը գործ չեղաւ	—	
Այս առաւ. բացուեցաւ..	67	25
Կէս օրին նոյն գին	67	25

Ընթացք դրամոց

Օսմ. ոսկի..... ղրշ.	100	—
20 Ֆրանքնոց ..... «	87	35
Անգլ. ոսկի ..... «	110	6
Ֆրիմֆց ..... «	51	10
Բօլ. Էֆեթիսլ	90	2
Ռուպլի Թղթադրամ ..... «	8	98
Թալէր ..... «	—	
Ֆիորին ..... «	9	3
Մկ. արծ. (տարբ.) ..... «	103	8
Հիդնոց ..... «	102	30
Մէկիպզ ..... «	100	10
Պղինձ ..... «	730	—
Թղթադրամ..... «	—	—
Վեցնոց..... «	102	36

(ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ)

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԳՈՐՍԱ

Վիէննա 13 Յունիս ժ 4 երեկոյ

Փոխանակ. Լոնտոնի վրայ	122	20
Օսմ. Երկաթուղի	20	20

Բարիզ 13 Յունիս ժ. 3 վ. 45 երեկոյ

Ֆր. Ռանթի 4½ % ..... բաց	103	20
« « 3 % բաց	79	27½
Օսմ. Բօնս. բացուեցաւ	8	22½
» գոցուեցաւ քրն. կա.	8	25
Օսմ. փոխառութիւն 1863.	—	
« « 1865.....	52	
« « 1869.....	47	
« « 1873.....	42	
Օսմ. Երկաթուղի	42	50
Օսմ. Բէմիի բաժնեթուղթք	546	25
Պանք Օթօման	650	
Գրէտի Լիոնէ	557	50
» Ֆոնսիէ	1535	
Բաժնետոմս Լիոնի (կոլ. կար.)	1225	50
Սուէզի ջրանց	2052	
Ռուսական 5% 1877ի	93	7/8
Իտալական Ռանթ	97	27½
Արեւ. Ռուս.(Ռիւս Օրիան.).....	—	
Եգիպտական միաց. պոց	308	75
Ս պանիական (արտաքին).....	61	1/8
Բրիօրիթէ թիւք	372	50
5% Հելլենական	369	37½
Զէք Լոնտրայի վրայ.....	25	21

(ԲԻԼԻՔ ՊՈՒՐԲԷ ԹՈՂ Է)

ՄԵՏԷՈՐԷԼՈՒՆ ՑՈՒՑԱԿ

ԿԱՅՏԵՐԱԳԱՆ Դ ՏԱՐԱՆ Ի ԲԵՐԱ

14 Յունիս (Ն. Տ.)

	ժ.	վ
Ծագումն արեգական (Առերևոյթ)	4	28
Մուտք « «	7	32
Կէս օր (Միջին ժամով) . .	12	12 02
Կէս օր (ժամ. ըստ տանկաց)	4	21
Ծագումն լուսնի (Առերևոյթ)	6	11 5
Մուտք « «	9	42

Երեւումն լուսնի . Վ. Ֆ. 18 Յունիս

Աւուրոց ժամը 8 ի

Հզրդ մեր

Մանրաչափ (Մոլու երես) . . .	762· 7
Չեռմաչափ	22· 1
Նուազագոյն աստիճան	13· 5
Բարձրագոյն «	26· 0
Խոնաւութիւն 0/0	64·
Բարձրութիւն անձրեւի 24 ժամու	
միջոցին . . հաշուարդ. մեր	0,

Ուղղութիւն հողմոյ, արեւ. հիւս. արեւմտ.

յոյժ տկար։

ՅՈՒՆԻՍ 13ԻՆ ԼՐԱՇԱԿԸ

Թարգմանին անմոռոռ է Միջերկրականի վրայ, ուր հովը փոփ վարան եւ տկար կը մնայ, ինչպէս և Արքիպեղագոսի վրայ։ Հանդարտ օր է Գարդանէլ, հիւսիսային հովը յոյժ տկար է յՕտեսա։

Բարեխառնութիւնն է 27 աստիճան ի Պերլին, 17 յՕտէսա, 14 ի Բարիզ եւ 11 ի Բեռլսպուրկ։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐ

(Մեր թղթակցէն)

ԱԺԱՆՍ ՀԱՎԱՍ

Պելկրատ 13 յունիս.

Սերբիոյ ազգային ժողովը բանակն ի հարկին պիտուց ներքեւ կոչելու համար կառավարութեան ձեռք առած միջոցները վաւերացուց։

Սոֆիա, 13 յունիս

Գուլիար կառավարութիւնը Սերբիոյ հետ յարաբերութեանց խզման վրայ ո՛և է զինուորական զգուշութիւն ձեռք չառաւ։ Սոֆիայի լրագիրք խաղաղական լեզու մը կը գործածեն այս դէպքին վրայ։ Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ տեղութիւնը հանգստացուցիչ յատակ պիտի բերեն։

Յունաստանի գործակատարին խնամց յանձնուեցաւ Գուլիարիս ընակող սերպ հպատակաց պաշտպանութիւնը, ցորչափ տեւէ յարաբերութեանց խզումն։

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԿՊԻՆԿԱՍԻԱ

(Մեր յատուկ թղթակցէն) (*)

—o—

Թիֆլիզ, 21 մայիսի

Երկու օր են վերադարձած եմ Տփղիս եւ կը յուսամ ա՛լ կարող լինիմ մի քիչ ժամանակ գտնել և գրել։ Մոռացիր եմ մի կամ երկու չաթմ ասա կենալ որպէս զի կարենամ ի մօտոյ ուսումնասիրել զանազան խնդիրներ, և աւելի հիմնաւոր տեսակցութիւններ ունենալ։ Մի ամիս է կամ ութ թուական հրատարակ հարցն ընդասպան կ՚ընէր զմեզ, այժմ ամէն ինչ հանդարտ է, ուրեմն կարելի է հանդարտութիւն նստել գրել։

Կովկասու Հայերն կը գտնուին այժմ բաւական ծանր եւ դժուար կացութեան մէջ, եւ երբ մի քանի խնդիրներ զարգանք, չուսով պիտի ըմբռնէք թէ ամէն ինչ վարդ ագոյն չէ, բնչ հարատան։ Այս մի քանի խնդիրներու հետ կամ ազգեկրոնական ընարութեան մասին մի քիչ աւելի ընդարձակ տեղեկութիւն, ճանապարհորդական ապատրաստութիւնք և զանազան անձնաւորութեանց մասին ծանօթութիւնք նիւթ պիտի կազմեն երեք չորս թղթակցութեանց՝ զոր ստոր գրելով կը վերադառնամ Պոլիս, փոփոխ ունենալով որ կարելի լինի մեզ ազգային մէջ աւելի խորին կերպով ուսումնասիրել Կովկասն ու Անդրկովկասն։

* * *

Ապրիլ 25ին առաւօտեան ժամը 8ին Տիանա չոգենաւն խարսխ ձգեց Պաթումի նաւահանգստին առաջ։ տպաւորութիւնը զոր ունեցայ՝ երբ տեսայ ուստ քաղաք մը, մեծ նշանակութիւն չէր կրնար ունենալ ինձ համար։ Արեւելեան քաղաք մը՝ որ կամաց կամաց եւրոպականի գոյն կ՚ուզէ առնուլ։ Բաց կառքերն բռնուած են ամէն կողմ, պանդոկներ կը բարձրանան, բաւական չարժում։ Սակայն առաջին զիւերը մեր ընկերակիցք բաւական երկիւղալի դաղափարներ արդած էին ինձ։ Թղթակցի մը Ռուսիոյ հողը ոտք դնել այս պահուս գուցէ հնարաւոր չլինի կ՚ըսէին, յետոյ պէտք էր որ զանազան դրքերն ու «Արեւելքի» ամբողջ հատորներն, զոր հետս առած էի, թողուի չոգենաւն մէջ։ փորձառուներու խորհրդին միտք դնելու է։ ուրեմն խեղճ «Արեւելքներն կը նետենք ծովը, դրքերը կը վերադարձնենք Պոլիս։ Բայց մի քիչ վերջը տեսայ թէ՝ փորձառուներն ալ ինձմէ աւելի բան չէին գիտեր, մեր ընթերցողներն որոնք որ ուզեն Պաթումի մասին իրով Ռուսիա մտնել, կրնան ապահով լինել թէ՝ Սիպիր երթալու երկիւղէն ազատ են և իրենց պաշար եղող դրքերն ու ըրադրերն կրնան ազատօրէն մտնել իրենց հետ։ Ինչ և է, երբ այս նախադուշական միջոցներն ձեռք առի, վար իջայ, եւ ահա կը տեսնեմ մի. Գարմեւանմ թխադէմ, գեր, պտտուելի, քահանայի վերարկու հագած, եւրոպական գլխոյ դ.խարիով մը ծածկուած, սպիտակ խասաուն մորուքը հովուն կը ծածանի։ Տարակոյս չկար թէ հայ քահանայ մ՚էր, մտեցաւ ինձ եւ ձեռքը երկնցնելով սեղմեց ձեռքս և անուն տալով ճախաս հանդիպեց։ Բմբռնեցի թէ ճանապարհորդութեան ընկերներէս ունիք անուն մտնութիւն մ՚ըրած են։ Ով որ Պաթումէն անցած է, ով որ մի քիչ տեղեկութիւն ունի այս կողմերու հետ, նորա ծանօթ է Գարմեւի Տէր Կոստանդ քահանայն։ Արքէն նախորդ օրն ալ Եւրոպայի ընկերներս խօսած էին այս համբաւաւոր քահանային վրայ, և ինձ մասնաւորապէս յանձնարարած էին դիմիր տեսնել, բայց խոստովանելով թէ՝ դժուարութիւնը մեծ է գնա գտնելու համար երեղեցին է՞, դաստարան է՞, տուն մ՚է՞ ո՞ւր է։ Ընկերական անձ և քահանայ, տիրելի հայուն, Ռուսին, Թուրքին և Եւրոպացւոյն։ Ուրախութիւնս մեծ էր երբ յանկարծ դիմէն տեսայ, եւ պէտք է խոստովանիմ թէ՝ առանց նորա աջակցութեանը բաւական դժուար կացութեան մէջ էի։ Առանց ինձ զգացնել տալու ամէն ինչ կը կարգադրէ եւ ինքզինքս երկամուղղոյն մէջ կը գտնեմ, մեծամեծ դժուարութիւններէ ազատած։ Սակայն մեր ընթերցողք միտնաբար թող չկարծեն թէ՝ ամէն անգամ որ իրենցմէ մին Պաթում պիտի մտնէ, Տէր Կոստանդ քահանայն կայր և պատրաստ պիտի դնէ իրեն առաջ։ Պաղիր յոյս։ Ես կը ժառանգէի պատուիրակաց համար պատրաստութիւններն։ Երեւակայեցէք է իմ ապշութիւնս երբ Տէր Կոստանդ քահանայն ինձ կը հարցնէր թէ՝ ո՞ր շոգենաւով պիտի դան Խորէն Սրբազան և Նորատունկեան էֆէնտին։ Ուրեմն աշխարհէ լուր չունի՞ն սոքա, Պոլսէն մեկնելէ մի չաբաթ ուաջ որոշուած էր պատուիրակ չխրիել, նոր կարգադրութիւններն հաղորդուած ում որ անկ է, եւ ահա՝ Պաթումի հայ քահանայն Էջմիածնէն և Թիֆլիզէն հեռագրեր ունի ի ձեռին պատուիրելով իրեն վարուոր ընդունելութիւն ընել Թուրքոյ Հայոց Պատուիրակաց։ Ինչ եւ է, դժբաղդութիւնը բանի մը օդտակար կը լինի կ՚ըսեն, այս առթին մէջ ալ օգուտը ինձ մնաց, և մինչեւ վերջը։ Բացատրեցինք Տէր Կոստանդին Մակար Սրբազանի պատուիրակ ընտրուիլն եւ։ Նա ապուշ ապուշ լինձ կը նայէր եւ դժուարաւ կուզէր հաւատալ բաներուս։ Լաւ գուշակութիւն չէր։ Խնդիրը կամ ինքն կամ ինձի վրայ դարձուցինք, իմ փոփոխ մինելով, ինչպէս ուրիշ նամակաւ ալ բան եմ, բաղդ գիտնալ ընդհանրութեան փոփոխը, ինչպիսի՞ որ հնար է։ Ներսէս Պատրիարք մեր կամ՝ կամ՝ պէտք է լինի, այս եղաւ Տէր Հօր խօսքը, աւելցնելով թէ՝ ամբողջ Պաթում այս կը փոփոխի

(*)—Երկուշաբթի և երեքշաբթի օրերն հրատարակեցինք երկրորդ և երրորդ նամակները։

Ուրեմն առաջին տեսակցութիւնս Ներսիսեանի եղաւ։ Սակայն Տէր Հայրը հեռաբերիր է և կուգէ որ կատարեալ փոխանութիւն ունենայ Ներսէս Սրբազանի վրայ և ինձմէ կը խնդրէ զանազան տեղեկութիւններ զոր կը հարցրդ եմ։ Ժամ առաւօտեան 3ին շոգենաւը պիտի մեկնի, բայց անկանոնութիւնը միայն ուրիշ երկիրներու սեպհական լինելը չէ եւ Պաթումի մէջ ապատ չէ ամէն դժուարութիւն է, ուստի մի ժամ առելի ի՞ սպասենք, յետ դիտեր ինչ պատահաւ։ Վարդենի էջ կան մի քանի հայեր Ռուսիոյ զանազան կողմերէ։ ամենուն կը հարցնեմ։ զո՞վ կը փոփոխին կամ ոչի՞սա։ Նէրսէս, այս կը թեր մեկ պատասխանը եւ ես կը գրեմ տեսարիս մէջ։ Շոգենաւին մէջ երկրորդ էջս առած եմ, եւ կը յանձնարարեմ ուրիշ ուղեւորաց որ նոյնպէս ընեն միշտ։ Երկրորդ էջը գրիչի սրաչի մը կերպարանք ունի։ թիւնամառներ, քանաբէներ, չորս կողմէն պատուհաններ, ամէն հանգստութիւն, որչափ որ հնար է։ իսկ առաջինը, հեռու մնայ։ Երկու երկայն քանաբէ, փոքրիկ խցիկ մը, ահա ինչ որ չքեղութեամբ առաջին էջս կը կոչեն։ Ժամը 3ին մօտ կը ելէ կառքը և կը հեռանանք։ Ինչ հարկ խօսիլ տան և հինգ ժամերու ճանապարհորդութեան մը վրայ։ Գեղեցիկ տեսարաններ կը պարզուին, մերթ անտառներու մէջէն կը սլանանք։ գարնային տերեւներու բոլորովին պարարած մերթ լեռնամէջերու մէջ ենք, ամէն կողմ լեռներ, լեռներ։ քանչէ ի մարգագեսիններ, Սուրբի բարձրանդ ալը հիմնական է։ և էջս ճանապարհին անձրեւը աւելի կրգ եղեցկացնէ բնութիւնը։ Այդ վայրկեաններու մէջ է որ մարդ կ՚զգայ թէ ինչ հրապոյր ունի սրտի համարնորատասրաններն որք մինչեւ մեզանցիկ գոյն զգեցած են, համապատասխանով հոգեկան տրամադրութեանց։ Տան և հինգ ժամերու մէջ շոգենաւքն քսան երեք կայարաններու առաջ կանգ կ՚առնու։ Անհամեմատութեան գլխաւոր կեան, բայց ճանապրդութեան զսպրդի կը փոխուի երբ չես հանդիպիր մի գեղեցիկ որ կարենայ խօսիլ գիրոցած լեզուներդ մին։ Փոքր ու մեծ կայարաններ, քարուկիր լաւ չէնքեր, ուր, չատ տեղ, պատրաստ սեղաններ կան, կը վճարես կուզես։ բայց ի՞նչպէս ջուր բաւը հասկցնել։ ի՞նչ լեզու կ՚ըսես չեն հասկնար, ամէն կողմ չէրքեզներու, փրաշիներու բազմութիւն մը։ Բայց կէս ճանապարհին մեծ կայարանի մը մէջ կը նշմարեմ մի անձնաւորութիւն որ կը կրէ Տէր Կոստանդին զգեստներն։ տարակոյս չկայ թէ հայ քահանայ մ՚է, կը մտանեմ, մի քիչ կը խօսինք, կարելի կը լինի մի քիչ ջուր ուզել և քահանային հետ կը մտնենք վանքն, մի քանի կայարան միասին ճանապարհորդելու համար։ Փոքրիկ Տէր Գէորգ քահանայ Գէոնին է, անունը ինձ ծանօթ էր, ես ալ իրեն անծանօթ չէի, ինչպէս նշմարեցի այն խօսակցութիւններէ որ ինձ հետ ունեցաւ եւ ցոյց տուաւ։ Գարմեւի եկեղեցիի առիթ մը չէի կրնար փախցնել։ խորին խարազան առի և ամենայն զօրութեամբ գայլն հարուածել սկսայ։ Այս անակնկալ ծեծը զարհուրեցուցիչ դարձաւ, և առաւել ապուշ մնացի էջ։ Ինչպէս ինձ ասաց՝ Գարմեւ գիւղաքաղաքն է, ամբողջ Գարմեւ գիւղաքաղաքն ինձ ծանօթ է։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱ

ՎԻՃԱԿ Ի 30 ԱՊՐԻԼԻ 1884

ՊԱՀԱՆՋՔ

	Ղրուշ
Բաժինք—չգանձուած	550,000,000 · —
Սնուցուկ ի Կ. Պոլիս	96,967,645 · 14
» ի մասնաճիւղս	27,673,257 · 20
Գանձելի փոխանակագիրք	469,834,632 · 13
Ընթացիկ հաշիւք Կայսերական գանձուն—պաքոական	577,508,986 · 39
Ընթացիկ հաշիւք զանազանք—պարտական	323,905,857 · 20
Փոխառութիւնք արժեկիցոց և վաճառաց վրայ	123,161,452 · 32
Անշարժ և շարժական գոյք	8,440,710 · 05
Զանազանք	6,551,566 · 26
	2,244,039,089 · 09

ՊԱՐՏՔ

	Ղրուշ
Դրամագլուխ	1,100,000,000 · —
Պահբտունք ի չրջաբերութեան ի Կ. Պոլիս	27,664,800 · —
» » ի մասնաճիւղս	
Վճարելի փոխանակագիրք ի մասնաճիւղս	120,200,118 · 29
Ընթացիկ հաշիւք Կայսերական Գանձուն—պահանջոտ	3,034,012 · 12
Ընթացիկ հաշիւք զանազանք—պահանջոտ	548,963,107 · 19
Դրամական Աւանդք որոշ պայմանաժամով	68,899,342 · 05
Պահեստք զանազանք	274,584,218 · —
Վճարելի շահաբաժինք	662,719 · —
Զանազանք	100,030,781 · 24
	2,244,039,089 · 09

Վաւերացեալ ճշդութիւնն ըստ տուեալաց

Տնօրէն
ԷՄ. ՏԷՎՕ

Ընդհանուր Տնօրէն
Մ. Հ. ՖՕՍԹԷՐ

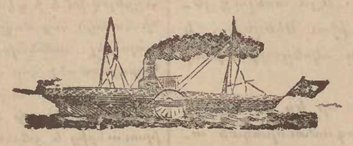

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷՅԻ
ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿԱՅՈՅՑ
ՎՈՍՓՈՐԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ
1884 ՅՈՒՆԻՍ ԱՄՍՈՅ

Վոսփորէն Եկող շոգենաւեր

11 — Եկեմեանները Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Թարապիա Եկեմքէյ Մերկեան Ր. Հիսար Պէպէք Արնավուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
11 15 Պէյոգլէն Բաշապահնէ Ի. Բաշամեանները Գանդրճա Ա. Հիսար Գանտիլի Վանիքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ Գուզիլճանուք
11 15 Վանիքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ Գուզիլճանուք Գալաթաշ
11 — Արնավուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
12 — Եկեմեանները Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Թարապիա Եկեմքէյ Մթէնիա Պոյաճըքէյ Ր. Հիսար Պէպէք Արնավուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
12 15 Գալաթաներէն Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Թարապիա Պէյոգլ Բաշապահնէ Գանդրճա Ա. Հիսար Գանտիլի Վանիքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյի Գուզիլճանուք Գալաթաշ
1 — Եկեմեանները Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Թարապիա Եկեմքէյ Մերկեան Ր. Հիսար Պէպէք Արնավուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
2 — Եկեմեանները Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Թարապիա Եկեմքէյ Մթէնիա Պոյաճըքէյ Ր. Հիսար Պէպէք Արնավուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
2 — Պեցիւքտերէ Թարապիա Պէյոգլ Բաշապահնէ Գանդրճա Ա. Հիսար Գանտիլի Վանիքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ Գուզիլճանուք Իսկիլիսար
3 — Եկեմեանները Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Բիբէճպուրնու Թարապիա Եկեմքէյ Մերկեան Ր. Հիսար Պէպէք Արնավուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
4 15 Եկեմեանները Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Թարապիա Եկեմքէյ Մթէնիա Մերկեան Պոյաճըքէյ Ր. Հիսար Պէպէք Արնավուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
4 15 Պէյոգլ Բաշապահնէ Բիբիճպաշմանեանները Գանդրճա Ա. Հիսար Գանտիլի Վանիքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ Գուզիլճանուք Պէշիքթաշ։ Բամանեանները այսր շոգենաւը ժամը 3ին Եկեմեանները պիտի մտնի
5 15 Եկեմեանները Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Թարապիա Եկեմքէյ Մթէնիա Մերկեան Ր. Հիսար Պէպէք Արնավուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
6 15 Եկեմեանները Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Թարապիա Պէյոգլ Բաշապահնէ Եկեմքէյ Մերկեան Գանդրճա Ր. և Ա. Հիսար Գանտիլի Արնավուտքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ Օրթաքէյ Գուզիլճանուք Պէշիքթաշ Իսկիլիսար
7 45 Ա. և Բ. Գալաթ Եկեմեանները Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Թարապիա Եկեմքէյ Մթէնիա Պոյաճըքէյ Ր. Հիսար Պէպէք Արնավուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
8 45 Եկեմեանները Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Թարապիա Եկեմքէյ Մերկեան Ր. Հիսար Պէպէք Արնավուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
8 45 Պեցիւքտերէ Թարապիա Պէյոգլ Բաշապահնէ Ի. Բաշամեանները Գանդրճա Ա. Հիսար Գանտիլի Վանիքէյ Զէնկէլքէյ Պէյլերպէյ Գուզիլճանուք Իսկիլիսար
9 30 Եկեմեանները Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Թարապիա Եկեմքէյ Մթէնիա Պոյաճըքէյ Ր. Հիսար Պէպէք Արնավուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
10 15 Եկեմեանները Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Թարապիա Պէյոգլ Եկեմքէյ Մերկեան Ր. Հիսար Պէպէք Արնավուտքէյ Գուրուչէշմէ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ
11 — Մեղարպուրնու Պեցիւքտերէ Թարապիա Եկեմքէյ Մերկեան Ր. Հիսար Արնավուտքէյ Օրթաքէյ Պէշիքթաշ

Կոմարջէն Դէնող շոգենաւեր

12 15 Պէշիքթաշ Օրթաքէյ Գուրուչէշմէ Արնավուտքէյ Պէպէք Ր. Հիսար Պոյաճըքէյ Մթէնիա Եկեմքէյ Թարապիա Պեցիւքտերէ Մեղարպուրնու Եկեմեանները
1 — Պէշիքթաշ Օրթաքէյ Գուրուչէշմէ Արնավուտքէյ Պէպէք Ր. Հիսար Մերկեան Եկեմքէյ Թարապիա Պեցիւքտերէ Մեղարպուրնու Եկեմեանները
1 30 Գալաթաշ Իսկիլիսար Պէշիքթաշ Գուզիլճանուք Օրթաքէյ Պէյլերպէյ Զէնկէլքէյ Արնավուտքէյ Գանտիլի Ա. և Բ. Հիսար Գանդրճա Մերկեան Եկեմքէյ Բաշապահնէ Պէյոգլ Թարապիա Պեցիւքտերէ Մեղարպուրնու Եկեմեանները
1 45 Պէշիքթաշ Օրթաքէյ Գուրուչէշմէ Արնավուտքէյ Պէպէք Ր. Հիսար Պոյաճըքէյ Մթէնիա Եկեմքէյ Թարապիա Պեցիւքտերէ Մեղարպուրնու Եկեմեանները
2 45 Իսկիլիսար Գուզիլճանուք Պէյլերպէյ Զէնկէլքէյ Վանիքէյ Գանտիլի Ա. Հիսար Գանդրճա Բ. Բաշամեանները Բաշապահնէ Պէյոգլ
2 30 Պէշիքթաշ Օրթաքէյ Գուրուչէշմէ Արնավուտքէյ Պէպէք Ր. Հիսար Մերկեան Մթէնիա Եկեմքէյ Թարապիա Պեցիւքտերէ Մեղարպուրնու Եկեմեանները
3 30 Պէշիքթաշ Օրթաքէյ Գուրուչէշմէ Արնավուտքէյ Պէպէք Ր. Հիսար Մերկեան Մթէնիա Եկեմքէյ Թարապիա Պեցիւքտերէ Մեղարպուրնու Եկեմեանները
5 — Գալաթաշ Պէշիքթաշ Օրթաքէյ Գուրուչէշմէ Արնավուտքէյ Պէպէք Ր. Հիսար Մերկեան Եկեմքէյ Թարապիա Պեցիւքտերէ Մեղարպուրնու Եկեմեանները Ր. և Ա. Գալաթ
6 — Պէշիքթաշ Օրթաքէյ Գուրուչէշմէ Արնավուտքէյ Պէպէք Ր. Հիսար Մերկեան Եկեմքէյ Թարապիա Պեցիւքտերէ Մեղարպուրնու Եկեմեանները
6 45 Իսկիլիսար Պէշիքթաշ Գուզիլճանուք Օրթաքէյ Պէյլերպէյ Զէնկէլքէյ Արնավուտքէյ Գանտիլի Ր. Հիսար Գանդրճա Մերկեան Եկեմքէյ Թարապիա Պեցիւքտերէ
8 15 Պէշիքթաշ Օրթաքէյ Արնավուտքէյ Պէպէք Ր. Հիսար Մերկեան Եկեմքէյ Թարապիա Պեցիւքտերէ Եկեմեանները
9 15 Պէշիքթաշ Օրթաքէյ Գուրուչէշմէ Արնավուտքէյ Պէպէք Ր. Հիսար Մերկեան Եկեմքէյ Թարապիա Պեցիւքտերէ Մեղարպուրնու
10 — Գալաթաշ Գուզիլճանուք Պէյլերպէյ Զէնկէլքէյ Վանիքէյ Գանտիլի Ա. Հիսար Գանդրճա Բաշապահնէ Պէյոգլ Թարապիա Մեղարպուրնու Ր. և Ա. Գալաթ
10 15 Պէշիքթաշ Օրթաքէյ Գուրուչէշմէ Արնավուտքէյ Պէպէք Ր. Հիսար Պոյաճըքէյ Մթէնիա Եկեմքէյ Թարապիա Պեցիւքտերէ Մեղարպուրնու Եկեմեանները
11 — Պէշիքթաշ Օրթաքէյ Գուրուչէշմէ Արնավուտքէյ Պէպէք Ր. Հիսար Մերկեան Եկեմքէյ Թարապիա Պեցիւքտերէ Մեղարպուրնու Եկեմեանները
11 — Գուզիլճանուք Պէյլերպէյ Զէնկէլքէյ Վանիքէյ Գանտիլի Ա. Հիսար Գանդրճա Ր. Բաշամեանները Բաշապահնէ Պէյոգլ
11 30 Պէշիքթաշ Գուզիլճանուք Օրթաքէյ Պէյլերպէյ Զէնկէլքէյ Վանիքէյ
12 — Պէշիքթաշ Օրթաքէյ Գուրուչէշմէ Արնավուտքէյ

ԲԺԻՇԿ ՏԻԳՐԱՆ ՓԼՇՏԻՄԱԼՃԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒԱՍՏԱՆ

(Պոդէրեալարք և վերելակաղ հարուր մը)

Կը վաճառուի Պոլիս, Գալաթիան գրքատունը, Կալֆա Արշակ էֆէնտիի թղթավաճառանոցը և Բերա Լորէնտ և Քայլի գրատունը։ Գին 35 դահեկան։

ՃԱՇԱԿ
ԱՐԴԻ ՀԱՅ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ծաղկաքաղ յաչխարհիկ լեզուէ

Բ. Տղբէր-Ռիւն, դոքթէր-էն-էրթ Էյոր ծոխոքալ

Հանդերձ պատմական, կենսագրական, դիցաբանական և այլ ծանօթութեամբք,

Աշխատասիրեաց Ա. ՊԻՊԼՈՃԵԱՆ

ՄԱՍՆ Ա.

Սոյն ընդարձակ հաւաքածոյին, որ արդի Հայ Մատենագրութեան ամենէն նշանաւոր հեղինակաց գործերէն քաղուած է, ունի ընդարձակ յառաջաբան մը և կը պարունակէ բազմաթիւ ազգային հեղինակաց կենսագրութիւնք, դրական, պատմական, դիցաբանական և այլ պիտանի ծանօթութիւնք։

Սոյն աշխարհաբար հաւաքածոյին որ երկար ժամանակէ աշխատութեանց արդիւնք է, խիստ օգտակար կերպով պիտի կարենայ գործածուիլ բոլոր հայ վարժարանաց մէջ ամէն կարգերու։

Նիւթոց ընտրութիւնն, առատութիւնն ու զանազանութիւնն և ասիճանաբար դասաւորութիւնն սոյն գրքոյկին ամենէն մեծ առաւելութիւնքն են, որք մեծապէս օգտակար պիտի ըլլան հայ ուսանողին և երիտասարդին և ամէն հայ անհատի որ կը փափաքի զաղափար մ'առնուլ իւր ազգային արդի գրականութեան վրայ։

Ամբողջ գործն, որ 400 երեսներէ կը բաղկանայ, պիտի հրատարակուի երկու մասերու բաժանեալ։

Ա. մասն հրատարակուեցաւ, որ կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառաց քով. Բերա փափաքիր գրատուներ, Լոլիս, Պոհճէ գարու, սուճի Գօղոս աղայի խանութք և Գ. Թորոսեանի թղթավաճառատունը.

Կանխիկ գին է Ակրեան խան, թիւ 14. Եւրոպական Գրատունը, Հեղինեանին քով։

Գինն է 3 ղրուշ արծաթ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

«Մայտաս» բազմահատոր երկասիրութիւնը որ մինչեւ ցարդ 20 դահեկանի գնով ծախուեցաւ, ընթերցասէր հասարակութեան աւելի դիւրամատչելի լինելու համար, այս անդամ որոշուած է հասը 13 դահեկանի վաճառել։

Այս գեղեցիկ առիթէն օգուտ քաղել ցանկացողք պէտք է դիմեն ի Դալաթիա.

Առ Մ. Տէօքմէճեան էֆէնտի, «Արեւելք»ի խմբագրատունը և դարձեալ Ե. Արշակ և Ե. Վրոյր էֆէնտիներու թղթավաճառանոցը։ Իսկ ի Պոլիս Ե. Զինճիրճեան և Ե. Դավաֆեան էֆէնտիներու գրատունը և կամ Զ. Կ. Թորոսեան էֆէնտիի թղթավաճառանոցը, Մաքսին կարգը։

ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ
Ի ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Գրեց
Դրէյթոր Զիլիէրէան

Կը ծախուի Ե. Զինճիրճեան գրատուն Մահմէտ փաշա թիւ 239, Գին 10 դահեկան

Կը գտնուի նաև Բերա Վայսի գրատունը։

ԾԱՂԻԿ
ԱՐԴԻ ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Երէց-էրեաց
ԵՂԻԱԶԱՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

Ի պէտս վարժարանաց

Այս գասագիրքը՝ աշխարհիկ լեզուի ընտրելագոյն հեղինակներու ամենէն գեղեցիկ հատուածները իւրենց պարունակած բոլոր քերականական, դրագիտական, դիցաբանական, պատմական, աշխարհագրական և այլ գիտելիքներովը աշակերտաց ընծայելով՝ մեկ հատիկ գիրքին մէջ է Հայ լեզուն և գրականութիւնը ուսումնարանի դրեթէ բոլոր կարգաց ուսուցանելու և ազատելու ազգային մանկուցոյն միտքը տարբերով զրաղեցնող աղգային տեսակի անօգուտ և սպանիչ գրութիւնէն։

Բոլոր կարող դասատուաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրուի այս նոր գործին վրայ։

Գին 8 ղրշ

Կեդրոնատեղին Արմենեան և Դավաֆեան գրատունները։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԷՔԹՈՐ ՄԱԼՈՅ

ԸՆՏԱՆԵԶՈՒՐԿ
ՎԷՊ ԻՐՏԱԳՐՈՒԻ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՊՍԱԿԵԱԼ Ի ՀԵՏԱՐԱՆՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ
Թարգմանուած Կ. Ս. ԻԻԹԻՃԵԱՆԻ
ՀԱՏՈՐ Ա.

Կը գտնուի Մասիսի գրասենեակն և ամէն հայ գրավաճառաց քով. Ես և Պահչէ գարու Լրավաճառ Պողոս և

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՏԻՎԻՅԷ
ՈՒՂՂԱԿԻ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Շարգիկ շոգենաւն, նաւապետ Բէրէյրա, պիտի մեկնի յաջիկայ Չորեքշաբթի, Յունիս 18, ժամը 4ին

Խտիվիէ Ընկերութեան շոգենաւք Կ. Պոլսէն կը մեկնին ամեն Չորեքշաբթի երեկոյները, Ցարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր և Բիրէա հանդիպելով։

Աղեքսանդրիա կը հասնին երկուշաբթի առաւօտեանը։ Ուղեւորութիւնը կը տեւէ 4 ու կէս օր։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՏՄԱՆՔ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

Առաջին կարգի սեղան։ Սենեկասպաս կին մը յատկացուած է տիկնանց սրահին։ Միանգամայն իւրաքանչիւր շոգենաւի մէջ Եւրոպայի բժիշկ մը կը գտնուի։ Առաջին ասպիճանի տոմսակք մինչեւ երեք ամիս ընդունելի են, դիւրութիւն ընծայելու համար անոնց որք իրենց ճանապարհորդութեան տրչանին մէջ շոգենաւին հանդիպած ուս